

JE STREDOVEKÁ ANGELOLÓGIA VEDOU?

MALÝ KURZ POUŽÍVANIA KRITÉRIÍ PRAVDY NA KONTROVERZNEJ TEÓRII

Anotácia k semináru, RNDr. Emil Páleš, CSc.

Skúsenosť z prednášania študentom a doktorandom na univerzitách a vedeckých ústavoch u nás i v ďalších krajinách ukazuje nasledovný psychologický obraz: mladí intelektuáli si ukladajú do pamäte veľké množstvá hotových poznatkov, ktorých pôvod, historickú genézu a tým ani hranice platnosti nedohliadajú a toto mŕtve poznanie sa im stáva skôr prekážkou než pomocou v stretnutí so životom. Schopnosť citovať ku každému názoru protinázor sa považuje za „kritické myslenie“ a je zdrojom veľkého sebavedomia a pocitu prevahy nad akýmkoľvek prednášajúcim.

No ak týmto mladým ľuďom dáme za úlohu vyriešiť dajakú reálnu úlohu, nevedia s ňou pohnúť. Zistia, že skepsa a paušálne spochybňovanie všetkého a každého im nepomôže ani o krok smerom ku konštruktívnemu riešeniu. Nemajú tvorivý nápad, nevedia ako rozlíšiť perspektívne hypotézy v množstve alternatív. Všeobecné tézy a poučky aplikujú na nesprávnych miestach a vyvodzujú z nich mylné závery. Sú prekvapení, že skutočné výsledky výskumu a riešenia vedú celkom iným smerom než sa domnievali. Zastavujú sa na zdanlivo neprekonateľných úskaliach a formálnych protirečeniach.

Mladá slovenská inteligencia sa sotva zúčastnila a zažila myšlienkové dobrodružstvo skutočného bádania na hranici nepoznaného. Nevedia, ako intuitívne vytvoriť vhodné pojmy, keď na začiatku nie je zadefinovaný žiaden problémový priestor. Nevedia aktívne skonštruovať testovacie postupy, ktoré umožnia rozhodnúť medzi protichodnými názormi. Neuvedomujú si, akú rolu u každého úspešného bádateľa hrajú popri intelektu aj citové, vôľové a mravné vlastnosti.

Univerzita nám môže dať iba jedinú naozaj cennú vec: *schopnosť poznávať*, rozoznávať pravdu a utvárať si vlastnú istotu v nových, nejasných situáciách. Nie sú to vedomosti, lebo tie zabúdame, časom sa prekonajú a kvôli vysokej špecializácii ich uplatníme len málokedy. Poznatky minulých generácií nie sú študentov cieľ, ale len prostriedok a materiál na precvičovanie vlastnej živej schopnosti poznávať.

Angelológia sa do 14. storočia považovala za univerzitnú disciplínu prístupnú inteligibilnému skúmaniu; nasledujúcich 700 rokov potom už len za vec čirej viery. Práca *Dr. Emila Páleša* viedla k zisteniu, že angelologická náuka o duchoch času obsahuje reálne poznatky o striedaní kultúrnych a psychologických vzorcov v dejinách. Spĺňa kritériá vedeckosti a za normálnych okolností by mala byť považovaná za platnú vedeckú hypotézu. Kvôli závažným dôsledkom, ktoré by z toho vyplynuli pre väčšinu humanitných vied, sa však väčšinou predpokladá, že Pálešova práca musí obsahovať skrytú chybu, aj keď ju zatiaľ nevieme odhaliť.

Na poznanie v štádiu zrodu nie je ustálený učebnicový názor. Vďaka tomu študent nemôže predstierať, že mu je to „jasné“ a musí riešiť sám. Na druhej strane za 20 rokov bolo urobené množstvo práce, vydiskutovaný rad otázok a viaceré tézy overené až po úroveň úspešných predikcií a praktických aplikácií. Na nich si študent môže konfrontovať vlastný postup so skutočnosťou.